

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Α', Β', Γ' Γυμνασίου

Τόμος 4ος

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ευάγγελος Αθανασόπουλος
Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών
Ειρήνη Κοκκινάκη
Σχολική Σύμβουλος
Πολυξένη Μπίστα
Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός
Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Δημήτριος Σουλιώτης
Αναπληρωτής Καθηγητής
Πανεπιστημίου Δυτικής
Μακεδονίας
Βασίλειος Τσιλιμίγκρας
Σχολικός Σύμβουλος
Βιολέττα Λέκκα
Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός
Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Μαρία Παπαηλιάδη, Φιλολόγος

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ
ΣΥΓΓΡΑΦΗ**

Χρυσούλα Βέικου

**Σύμβουλος του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου**

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Σταυρούλα Ακαλέστου

Ζωγράφος

**ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
“ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ -
MULTIMEDIA A.E.”**

**Τη διαδικασία συγγραφής και
εκτύπωσης του διδακτικού
βιβλίου παρακολούθησε
η Αντωνία Δημητράσκου,
Φιλολόγος, Εκπαιδευτικός
Β/θμιας Εκπαίδευσης.**

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ /
Ενέργεια 2.2.1 /**

**Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου**

**Πράξη με τίτλο:
«Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση
το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Γυμνάσιο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου**

**Αναπληρωτές Επιστημονικοί
Υπεύθυνοι Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου**

**Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος Παιδαγωγικού
Ινστιτούτου**

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75%
από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό
Ταμείο και 25% από εθνικούς
πόρους.**

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ

Η επανέκδοση του παρόντος βιβλίου πραγματοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «Διόφαντος» μέσω ψηφιακής μακέτας, η οποία δημιουργήθηκε με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ / ΕΠ «Εκπαίδευση & Διά Βίου Μάθηση» / Πράξη «ΣΤΗΡΙΖΩ»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόσβαση για όλους

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Οι διορθώσεις πραγματοποιήθηκαν κατόπιν έγκρισης του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Ευάγγελος Αθανασόπουλος
Ειρήνη Κοκκινάκη
Πολυξένη Μπίστα**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ
ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**
www.patakis.gr

**Η συγγραφή και η επιστημονική
επιμέλεια του βιβλίου
πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου**

**ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ**

Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΒΔΟΜΗ

Η ΓΕΝΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑ

Η Γενιά του Τριάντα δημιούργησε μέσα σε ένα πνευματικό κλίμα που το χαρακτηρίζει από τη μια η ανανέωση της ποίησης και από την άλλη οι αναζητήσεις στον χώρο της πεζογραφίας. Τα ρεύματα του υπερρεαλισμού και του μοντερνισμού επηρεάζουν τους λογοτέχνες της περιόδου, ενώ κάποιοι πεζογράφοι εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τον ρεαλισμό. Οι ποιητές υιοθετούν τον ελεύθερο στίχο και οι πεζογράφοι εγκαταλείπουν το διήγημα και καλλιεργούν το μυθιστόρημα. Μεγάλοι ποιητές της περιόδου αναδείχθηκαν ο Γιώργος Σεφέρης, ο Οδυσσέας Ελύτης, ο Γιάννης Ρίτσος κ.ά., ενώ σπουδαίοι πεζογράφοι ο

Μυριβήλης, ο Θεοτοκάς, ο Πολίτης, ο Καραγάτσης, ο Τερζάκης.

Ποιητές και πεζογράφοι της γενιάς του '30. Όρθιοι από αριστερά: Πετσάλης, Βενέζης, Ελύτης, Σεφέρης, Καραντώνης, Ξεφλούδας, Θεοτοκάς. Καθιστοί: Τερζάκης, Δημαράς, Κατσίμπαλης, Πολίτης, Εμπειρικός. Φωτογραφία που θεωρήθηκε ότι αποδίδει τη Γενιά του Τριάντα (Ανθολογία Σοκόλη)

Εισαγωγικά

Ο όρος «Γενιά του Τριάντα» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από την ομάδα των νεοτεριστών ποιητών και μυθιστοριογράφων που συνεργάστηκαν στην έκδοση του περιοδικού Τα Νέα Γράμματα (1935-1944). Οι λογοτέχνες που εντάσσονται στη γενιά αυτή εμφανίζονται στα γράμματα από το 1928 έως το 1935 περίπου. Είναι οι πρώτοι στην ιστορία της νεοελληνικής λογοτεχνίας που εμφανίζονται με κοινούς στόχους. Το 1929, έναν χρόνο μετά την αυτοκτονία του Καρυωτάκη, κυκλοφόρησε ένα μικρό βιβλίο με τίτλο Το Ελεύθερο πνεύμα και συγγραφέα του τον Γιώργο Θεοτοκά, που υπέγραφε με το ψευδώνυμο «Ορέστης Διγενής». Με το έργο αυτό, το οποίο σύντομα απετέλεσε ένα είδος μανιφέστου, ο νεαρός Θεοτοκάς

εξηγεί τους λόγους για τους οποίους, κατά τη γνώμη του, απέτυχε η ελληνική λογοτεχνία και ειδικότερα η πεζογραφία της προηγούμενης πεντηκονταετίας· ο «επαρχιωτισμός» που τη χαρακτήριζε και η έλλειψη επαφής με την Ευρώπη ήταν κάποιοι από αυτούς. Ο Θεοτοκάς κατέθεσε μια νέα πρόταση προσέγγισης των προβλημάτων της εποχής εκφράζοντας τις απόψεις των περισσότερο για την τέχνη και τα ιδεολογικά ζητήματα.

Η ανανέωση

Οι λογοτέχνες της Γενιάς του Τριάτα δηλώνουν ευθύς εξαρχής και με κάθε τρόπο, μέσα από τα κείμενά τους, την έντονη διαφοροποίησή τους από τους λογοτέχνες που προηγήθηκαν καθώς και την πεποίθησή τους πως φέρνουν κάτι καινούριο στον

χώρο της λογοτεχνίας. Μάλιστα η λέξη νέο παρουσιάζεται πολύ συχνά στους τίτλους άρθρων και των λογοτεχνικών περιοδικών, δίνοντας το στίγμα αυτής της γενιάς, ενώ γύρω από τους ποιητές και τους πεζογράφους υπάρχουν και αρκετοί κριτικοί της λογοτεχνίας που υποστηρίζουν και προβάλλουν τον ανανεωτικό χαρακτήρα που έχουν τα κείμενα των συγκεκριμένων δημιουργών.

Το ιστορικό πλαίσιο

Η πολιτική και κοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα μεταξύ των δύο παγκοσμίων πολέμων, δηλαδή στην περίοδο του Μεσοπολέμου, ήταν εξαιρετικά ρευστή. Τη Μικρασιατική Καταστροφή έχει ακολουθήσει μεγάλη πολιτική αστάθεια που κατέληξε το 1936 στην επιβολή του δικτατορικού καθεστώτος του Ιωάννη Μεταξά,

ενώ και στην Ευρώπη είχαν επικρατήσει φασιστικά καθεστώτα. Η λογοκρισία που επιβλήθηκε από το καθεστώς στις νέες εκδόσεις και στον τύπο επηρέασε, όπως ήταν φυσικό, τους λογοτέχνες και ανέκοψε ως έναν βαθμό την ελεύθερη έκφρασή τους.

Ο μοντερνισμός εμφανίστηκε τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα αμφισβητώντας τις παραδοσιακές αισθητικές αξίες και επηρεάζοντας όλες τις μορφές της τέχνης με εκπροσώπους στην ποίηση τον Γάλλο Αρθούρο Ρεμπώ (Arthur Rimbaud), τον Βρετανό Θ.Σ. Έλιοτ (T.S. Eliot), τον Αμερικανό Έζρα Πάουντ (Ezra Pound) και τον Ιρλανδό Γέητς (W.B. Yeats) και στην πεζογραφία τον Γάλλο Αντρέ Ζιντ

(André Gide), την Αγγλίδα Βιρτζίνια Γουλφ (Virginia Woolf) και τον διάσημο για το έργο του Οδυσσέας (Ulysses) Ιρλανδό Τζέημς Τζόις (James Joyce). Τα βασικά χαρακτηριστικά του μοντερνισμού είναι κυρίως η κατάργηση της παραδοσιακής μορφής, της ομοιοκαταληξίας και του μέτρου, οι πρωτότυποι συνδυασμοί λέξεων, η υπαινικτική χρήση της γλώσσας.

Παράλληλα ζητήματα, όπως η ελληνικότητα, η υιοθέτηση των μεγάλων κινημάτων στην τέχνη, κυρίως του μοντερνισμού και του υπερρεαλισμού, η σχέση της νεοελληνικής λογοτεχνίας με την ευρωπαϊκή, αποτέλεσαν αντικείμενα συζητήσεων και συχνά σφοδρών αντιπαραθέσεων ανάμεσα στους λογοτέχνες.

Ο υπερρεαλισμός υπήρξε μεγάλο πρωτοποριακό κίνημα που δεν περιορίστηκε στη λογοτεχνία αλλά αναπτύχθηκε σε όλες τις τέχνες. Εμφανίστηκε το 1924 στη Γαλλία με αρχηγό τον Αντρέ Μπρετόν (André Breton) και εκπροσώπους τους ποιητές Πωλ Ελυάρ (Paul Éluard), Λουί Αραγκόν (Louis Aragon) κ.ά., τους ζωγράφους Max Ernst, Salvador Dalí κ.ά. Οι υπερρεαλιστές επηρεάζονται από την ψυχανάλυση και χρησιμοποιούν τα διδάγματα του συμβολισμού. Πιστεύουν ότι ο άνθρωπος πρέπει να ξεφεύγει από την καθημερινή πραγματικότητα χρησιμοποιώντας τη φαντασία, την τύχη, το όνειρο και το ασυνείδητο. Στη λογοτεχνία οι υπερρεαλιστές καλλιέργησαν

κυρίως την ποίηση με απόλυτη ελευθερία στο λεξιλόγιο και στη στιχουργική. Στην Ελλάδα ο υπερρεαλισμός υιοθετήθηκε από σημαντικούς ποιητές όπως ο Εμπειρικός, ο Εγγονόπουλος, ο Γκάτσος αλλά και ο Ελύτης στις πρώτες του ειδικά συλλογές. Ορθόδοξοι, ωστόσο, υπερρεαλιστές ήταν μόνο ο Εμπειρικός και ο Εγγονόπουλος.

Ο Άγγελος Τερζάκης δίνει το στίγμα και τις ανησυχίες της δικής του γενιάς στο δοκίμιο «Μεσοπολεμικές μορφές» (Το Βήμα, 17-7-1958): «Όσοι αργότερα μας κατηγόρησαν, με αρκετή θαρρώ επιπολαιότητα, γιατί δεν κλειστήκαμε επίμονα, στενά, στον εθνικό μας χώρο, πέφτουν σ' ένα λάθος προοπτικής: Κρίνουν με μέτρα

μεταγενέστερα κι από σκοπιά αλλοιωμένη. Η επικοινωνία με το πνεύμα του αιώνα, η διεύρυνση των εσωτερικών οριζόντων, ήταν αναγκαία για να μην πεθάνουμε από ασφυξία σε μια στιγμή ιστορικά –κοσμοϊστορικά– κρίσιμη. Μια Ελλάδα φανατικά αυτοφυλακισμένη, θα ήταν μια Ελλάδα σε λίγο αιφνιδιασμένη, ανίκανη πια να συμβαδίσει με την Ιστορία του κόσμου, την τόσο ορμητική».

Είναι φανερό πως τους νέους λογοτέχνες δεν ικανοποιούσε η υιοθέτηση της παράδοσης, που είχε δημιουργηθεί από τους προηγούμενους και αναζητούσαν δρόμους οι οποίοι θα άνοιγαν καινούργιους ορίζοντες τόσο στην ποίηση, όσο και στην πεζογραφία. Έτσι στον χώρο της ποίησης εγκαταλείπουν τις παραδοσιακές στιχουργικές φόρμες και περνούν στον ελεύθερο στίχο. Από την άλλη

πλευρά, στην πεζογραφία, εγκαταλείπουν το διήγημα και στρέφονται στην καλλιέργεια ενός πιο σύνθετου είδους, όπως είναι το μυθιστόρημα. Το ρεύμα του μοντερνισμού επιδρά σε ποιητές και πεζογράφους, αν και αρκετοί από τους δεύτερους παραμένουν πιστοί στον ρεαλισμό. Ο υπερρεαλισμός πάλι ασκεί αποφασιστική επίδραση στην ανανέωση της ελληνικής ποίησης αυτή την εποχή.

**Μαξ Ερνστ, «Αγία Κεκιλία», 1923.
Ο ζωγράφος υπήρξε από τους
κυριότερους μοντερνιστές
(Ανθολογία Σοκόλη)**

Το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της γενιάς, ωστόσο, είναι η προσπάθεια να ενσωματωθούν στα αμιγώς πρωτοποριακά και στοιχειά από την ελληνική παράδοση. Σε αυτή την προσπάθεια εντάσσονται ο δημοτικισμός της Γενιάς του Τριάντα καθώς και η προσέγγισή της στα «Απομνημονεύματα» του Μακρυγιάννη.

A. Η ποίηση

Γιώργος Σεφέρης

Από τους σημαντικότερους ποιητές της Γενιάς του Τριάντα είναι ο Γιώργος Σεφέρης (1900-1971). Ο ποιητής (Γεώργιος Σεφεριάδης) γεννήθηκε στη Σμύρνη, αλλά το 1914 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα. Από τα δεκαοκτώ του χρόνια, οπότε έφυγε για να σπουδάσει νομικά στο Παρίσι, ο Σεφέρης ως διπλωμάτης έζησε

το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του μακριά από την Ελλάδα.

Στα ελληνικά γράμματα ο Σεφέρης εμφανίζεται το 1931 με τη συλλογή *Στροφή*. Αν και στα ποιήματα της συλλογής αυτής επιβιώνουν οι παραδοσιακοί στιχουργικοί τρόποι, όπως η ομοιοκαταληξία και το μέτρο, γίνεται φανερή μια διαφοροποίηση του ποιητή από την ποίηση της γενιάς του 1920. Στα ποιήματα αυτά διακρίνεται η επίδραση που δέχτηκε ο ποιητής από τον Πωλ Βαλερύ (Paul Valéry), έναν από τους σημαντικότερους Γάλλους εκπροσώπους της καθαρής ποίησης, του συμβολισμού στην πιο καθαρή του μορφή. Η πυκνότητα και η αμφισημία, που, σύμφωνα με τους κριτικούς, δημιουργούν την εντύπωση μιας ποίησης «σκοτεινής και δύσκολης», χαρακτηρίζουν αυτά τα

κείμενα και παράλληλα αποτελούν ένα καινούργιο στοιχείο για την ελληνική ποίηση αυτή την εποχή. Στο ίδιο πλαίσιο θα κινηθεί και η επόμενη συλλογή με τον τίτλο Στέρνα (1932). Στα δύο αυτά ποιητικά έργα του ο Σεφέρης δείχνει ότι έχει κατακτήσει τους παραδοσιακούς τρόπους και ετοιμάζεται να περάσει στο επόμενο στάδιο που είναι ο ελεύθερος στίχος.

Τα θέματα που θα τον απασχολήσουν στη συνέχεια στην ποιητική του δημιουργία είναι ήδη φανερά. Ένα από αυτά είναι ο έρωτας που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη ζωή του ανθρώπου. Ένα δεύτερο είναι η ελληνική ιστορική παράδοση, που αποτελεί, για τον Σεφέρη, βασικό στοιχείο της ελληνικότητας. Η αξιοποίηση των τοπικών παραδόσεων και του ιστορικού παρελθόντος ενός

λαού αποτελούν κύρια χαρακτηριστικά του κινήματος του μοντερνισμού ο οποίος μέσα στο διεθνές και το κοσμοπολιτικό στοιχείο εντάσσει και το διαφορετικό: αυτό που περιλαμβάνουν οι τοπικές παραδόσεις των χωρών. Έτσι, με τη συλλογή *Μυθιστόρημα*, ο Σεφέρης το 1935 περνά στον ελεύθερο στίχο και συγχρόνως δείχνει να επηρεάζεται εντονότερα από τον μοντερνισμό και ειδικότερα από την ποίηση του Έλιοτ. Δεν είναι τυχαίο ότι την επόμενη χρονιά μετέφρασε στα ελληνικά την *Έρημη χώρα* του Βρετανού ποιητή. Από τη μουσική υποβλητικότητα της καθαρής ποίησης του Βαλερύ ο Σεφέρης στρέφεται στα αντιλυρικά στοιχεία του μοντερνισμού του Έλιοτ. Οι λέξεις που χρησιμοποιεί στη νέα του συλλογή αντλούνται από το συνηθισμένο, καθημερινό λεξιλόγιο

και το ύφος του θυμίζει έντονα τον προφορικό λόγο.

Θα ακολουθήσουν οι συλλογές Ημερολόγιο Καταστρώματος Α' (1940) και τον ίδιο χρόνο το Τετράδιο Γυμνασμάτων, στο οποίο συγκεντρώνει ποιήματα που δεν είχε εντάξει στις προηγούμενες συλλογές. Ο απαισιόδοξος τόνος, η μελαγχολική διάθεση την οποία κάποιοι μελετητές ονόμασαν καημό και η συσχέτιση του μυθολογικού και ιστορικού παρελθόντος με το παρόν του Ελληνισμού παραμένουν τα σταθερά σημεία αναφοράς και στις επόμενες συλλογές. Ξεχωρίζει το Ημερολόγιο Καταστρώματος Γ', όπου ο ποιητής εμπνέεται από την Κύπρο.

Ἡμερολόγιο καταστροφῶματος

β'

FE

3

Ἡμερολόγιο καταστροφῶματος Β'

22 / 119

Για τον Γιώργο Σεφέρη σταθερή φροντίδα υπήρξε η σπουδή της γλώσσας. Οι Δοκιμές του (1944) είναι γεμάτες από αναφορές σε θέματα γλώσσας, ενώ οι μεταφράσεις του διακρίνονται για τον σεβασμό στην αξία της γλώσσας και την αγάπη του σε αυτήν. «Για κοιτάξετε», γράφει το 1941 στις «Σημειώσεις για μια ομιλία σε παιδιά», «πόσο θαυμάσιο πράγμα είναι να λογαριάζει κανείς πως, από την εποχή που μίλησε ο Όμηρος ως τα σήμερα, μιλούμε, ανασαίνουμε και τραγουδούμε με την ίδια γλώσσα». Ο Σεφέρης μεταφράστηκε νωρίς και τα έργα του κυκλοφορούν από χρόνια σε όλες τις «μείζονες» γλώσσες του κόσμου. Είναι ο πρώτος Έλληνας που τιμήθηκε, το 1963, με το βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας. Η κηδεία του στις 22 Σεπτεμβρίου 1971

μετατράπηκε στην πρώτη μαζική εκδήλωση κατά της δικτατορίας.

Ανδρέας Εμπειρικός

Το 1935, χρονιά που κυκλοφόρησε το *Μυθιστόρημα του Γ. Σεφέρη*, εκδόθηκε και η *Υψικάμινος του Ανδρέα Εμπειρικού* σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων. Ο **Ανδρέας Εμπειρικός (1901-1975)** γεννήθηκε στην Μπράιλα της Ρουμανίας και έζησε πολλά χρόνια στη Γαλλία, όπου γνώρισε τον Αντρέ Μπρετόν και εντάχθηκε στους κύκλους των υπερρεαλιστών, ενώ παράλληλα εκπαιδευόταν προκειμένου να αποκτήσει την ιδιότητα του ψυχαναλυτή. Όταν εμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα το έργο του Εμπειρικού ξέσπασε την κριτική. Ο υπερρεαλιστικός τρόπος γραφής που ανέτρεπε τη λογική αλληλουχία των νοημάτων,

η χρήση των ελεύθερων συνειρμών
και η πίστη στο ασυνείδητο αποτε-
λούσαν πρωτοφανέρωτα πράγματα
για εκείνη την εποχή.

Ανδ. Εμπειρικός (Ανθολογία Σοκόλη)

Ο ποιητής παρέμεινε πιστός στον υπερρεαλισμό και στην επόμενη συλλογή του Ενδοχώρα (1945), όπου δείχνει να μην έχει επηρεαστεί από τις δραματικές εξελίξεις και τις φοβερές συνέπειες του Δεύτερου Παγκόσμιου πολέμου για όλη την ανθρωπότητα. Η συλλογή του αυτή αποτελεί ένα ταξίδι στο εσωτερικό του ανθρώπου, στον χώρο του ασυνειδήτου, που αποτελεί βασικό στοιχείο στην ψυχανάλυση. Σε αντίθεση με τους άλλους ποιητές της γενιάς του, ο Εμπειρικός χρησιμοποίησε μια γλώσσα με λόγια στοιχεία διαμορφώνοντας έτσι έναν ιδιαίτερο ποιητικό τόνο. Ο υπερρεαλισμός στην περίπτωση του έδρασε απελευθερωτικά τόσο στον χώρο της έκφρασης, όσο και στη δυνατότητα που του έδωσε να ξεπεράσει την απαισιοδοξία που επικρατούσε εκείνη την εποχή.

Ν. Εγγονόπουλος, «Ποιητής και Μούσα» (Εθνική Πινακοθήκη)

Νίκος Εγγονόπουλος

Φίλος του Εμπειρικού και συνεπής υπερρεαλιστής ήταν ο ποιητής και ζωγράφος **Νίκος Εγγονόπουλος** (1907-1985). Εμφανίστηκε στην ποίηση με τη συλλογή *Μην ομιλείτε εις τον οδηγόν* (1938), στην οποία και εκείνος διανθίζει το γλωσσικό του όργανο με πολλά λόγια στοιχεία. Ο Εγγονόπουλος, που και ως ζωγράφος παρέμεινε σε όλη του τη ζωή πιστός στον υπερρεαλισμό, άσκησε μέσα από το έργο του κριτική στην αστική τάξη και τον τρόπο της ζωής της. Στη διάρκεια της Κατοχής έγραψε το πολύστιχο ποίημα *Μπολιβάρ* (1944), στο οποίο συνδέει τον ήρωα Οδυσσέα Ανδρούτσο με το Νοτιοαμερικανό επαναστάτη του 19ου αι. Μπολιβάρ. Με τον τρόπο αυτό, ο ποιητής-ζωγράφος καταφέρνει να δώσει ένα οικουμενικό

χρώμα στο έργο, αξιοποιώντας τη βασική αρχή του υπερρεαλισμού που επιδίωκε την ελευθερία σε παγκόσμιο επίπεδο, και παράλληλα να δείξει την ευαισθησία του για όσα τραγικά συνέβαιναν γύρω του τα χρόνια εκείνα.

Οδυσσέας Ελύτης

Ο υπερρεαλισμός απελευθερώνει, στην αρχή της ποιητικής του δημιουργίας, και τον Οδυσσέα Ελύτη (1911-1996). Ο ποιητής (Οδυσσέας Αλεπουδέλης) γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης, είχε όμως καταγωγή από τη Μυτιλήνη. Μαθητής ακόμα εκδηλώνει τα πρώτα πνευματικά του ενδιαφέροντα. Στα δεκάξι του διαβάζει ελληνικά και γαλλικά βιβλία και γνωρίζει την ποίηση του Καβάφη. Το 1929 είναι η χρονιά που πραγματοποιείται η

μεγάλη του στροφή στην ποίηση. Διαβάζει Ελυάρ και Λόρκα και ανακαλύπτει τον υπερρεαλισμό. Το 1934 γράφει τα Πρώτα ποιήματα που αργότερα θα παρουσιαστούν στους Προσανατολισμούς (1939). Την επόμενη χρονιά, το 1935, θα γνωρίσει τον Ανδρέα Εμπειρικό και θα ταξιδέψουν μαζί στη Μυτιλήνη. Εκεί θα ανακαλύψει τη ζωγραφική του Θεόφιλου, από την οποία θα επηρεαστεί ιδιαίτερα. Την ίδια χρονιά μέσω του ποιητή Σαραντάρη συναντά τους Σεφέρη, Κατσίμπαλη, Θεοτοκά και Καραντώνη που εκδίδουν το περιοδικό Νέα Γράμματα. Στο 11ο τεύχος του περιοδικού αυτού, που, όπως είδαμε, φιλοξένησε στις σελίδες του τους περισσότερους λογοτέχνες της Γενιάς του '30, θα δημοσιεύσει μια σειρά ποιημάτων με το ψευδώνυμο «Ελύτης».

Οδ. Ελύτης, Κολάζ (Ο κήπος με τις αυταπάτες)

Από το 1935 ως το 1940 ο Οδυσσέας Ελύτης δημοσίευσε κείμενα που ανακινούσαν το ζήτημα του υπερρεαλισμού στην Ελλάδα, ζήτημα που είχε προκύψει με την «Υψικάμινο» του Ανδρέα Εμπειρικού. Η ιδιαιτερότητα της ποιητικής του φωνής θα επιβεβαιωθεί με την έκδοση της συλλογής 'Ηλιος ο πρώτος (1943). Ενώ ο Γιώργος Σεφέρης ανανεώνει την ελληνική ποίηση επηρεασμένος από τον συμβολισμό, ο Οδυσσέας Ελύτης γράφει έχοντας αφομοιώσει τα πιο ουσιώδη στοιχεία του υπερρεαλισμού.

Ο ποιητής, που υπηρέτησε ως έφεδρος αξιωματικός στον ελληνοϊταλικό πόλεμο, το 1945 δημοσίευσε στο περιοδικό Τετράδιο το Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας. Ο νεκρός ήρωας ανασταίνεται μέσα στην

ανοιξιάρτικη ελληνική φύση. Ο πόλεμος συγκλονίζει τον ποιητή, ο οποίος μεταφέρει την ποίησή του περισσότερο από το εγώ στο εμείς και ενδιαφέρεται όλο και περισσότερο για το ελληνικό ιστορικό παρελθόν.

Το έργο όμως που απασχόλησε περισσότερο την ελληνική αλλά και την ξένη κριτική, ένα έργο που μεταφράστηκε σε πολλές γλώσσες και έγινε ιδιαίτερα αγαπητό στο κοινό με τη βοήθεια της μελοποίησης αποσπασμάτων του από τον Μίκη Θεοδωράκη, είναι αναμφίβολα το 'Αξιόν εστι (1959). Το σημαντικότερο γνώρισμα του 'Αξιόν εστι είναι η μελετημένη αρχιτεκτονική που διακρίνει τα τρία μέρη του έργου (Η Γένεσις – Τα Πάθη – Το Δοξαστικόν), όπου αφθονούν εκφραστικοί τρόποι από την ορθόδοξη εκκλησιαστική παράδοση και γίνεται φανερή η

σύνδεση του ιστορικού παρελθόντος του ελληνισμού με το παρόν. Με το έργο αυτό, στο οποίο ο ποιητής κατορθώνει να εκφράσει ποιητικά τα πιο γόνιμα στοιχεία της νεοελληνικής μας παράδοσης αρχίζει η ώριμη περίοδος στην ποίηση του Ελύτη.

Στη συνέχεια ο ποιητής δημοσίευσε μικρότερες ποιητικές συλλογές (Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά, Τα Ετεροθαλή, Ο μικρός Ναυτίλος, Ιδιωτική Οδός, Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας). Οι μεταφράσεις ξένων ποιητών (Ρεμπώ, Ελυάρ, Μαγιακόφσκι κ.ά.) συγκεντρώθηκαν σε τόμο με τίτλο Δεύτερη γραφή (1971) και τα πεζά του δοκίμια στον τόμο Ανοιχτά χαρτιά (1971) και Εν λευκώ (1992). Εδώ περιέχονται οι μελέτες του για τον Κάλβο, τον Παπαδιαμάντη, τον Θεόφιλο κ.ά.

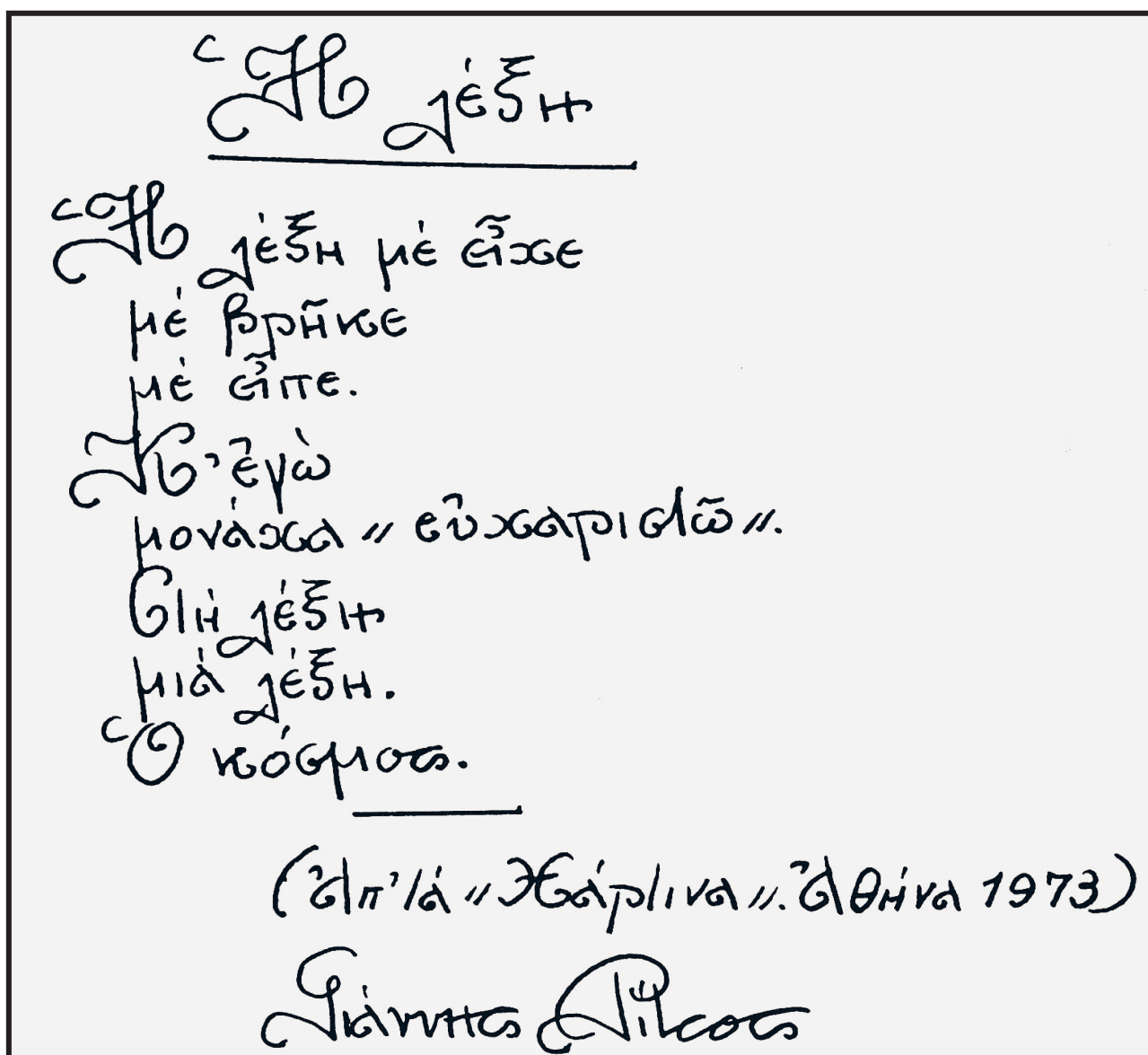
Η αναγνώριση του Ελύτη σε διεθνές επίπεδο έγινε τον Δεκέμβριο του 1979, όταν του απονεμήθηκε το βραβείο Νόμπελ λογοτεχνίας.

Γιάννης Ρίτσος

Σε ένα διαφορετικό ιδεολογικό κλίμα από τους προηγούμενους κινείται ο Γιάννης Ρίτσος (1909-1990) που γεννήθηκε στη Μονεμβασιά και πέρασε δύσκολα τα εφηβικά και νεανικά του χρόνια εξαιτίας των θανάτων του πατέρα και της αδελφής του, της φυματίωσης από την οποία υπέφερε, και της φτώχειας. Πολύ νωρίς εντάχθηκε στο κομμουνιστικό κόμμα, βρίσκοντας στον μαρξισμό ένα στήριγμα και μια ελπίδα. Κατά τα άλλα, στις πρώτες ποιητικές συλλογές είναι φανερές οι επιδράσεις του Καρυωτάκη αλλά και του Βάρναλη, με τον οποίο

συγγένευε ιδεολογικά.

Στην αρχή οι κριτικοί τον αντιμετώπισαν με επιφύλαξη, και τον κατηγορήσαν για ευκολία και καρυωτακισμό, αν και ο Παλαμάς τον υποδέχθηκε με ενθουσιασμό.

Χειρόγραφο του Γ. Ρίτσου
(Ανθολογία Σοκόλη)

36 / 123 - 124

Ἡ λέξη

**Ἡ λέξη μέ εἶχε
μέ βρῆκε
μέ εἶπε.
Κ' ἐγὼ**

**μονάχα «εὐχαριστῶ».
Στή λέξη
μιά λέξη.
Ὁ κόσμος.**

(ἀπ' τὰ «Χάρτινα». Ἀθήνα 1973)

Γιάννης Ρίτσος

Το 1936, κρυφά από τη λογοκρισία της μεταξικής δικτατορίας, κυκλοφόρησε το πολύστιχο ποίημά του Επιτάφιος. Στο ποίημα αυτό κυριαρχεί ο θρήνος της μάνας ενός καπνεργάτη που σκοτώθηκε από την αστυνομία σε μια διαδήλωση στη Θεσσαλονίκη την ίδια χρονιά. Αποκαλύπτεται επίσης η προσήλωση του ποιητή σε θέματα με πολιτικό και κοινωνικό περιεχόμενο. Εμφανή είναι τα στοιχεία από τη θρησκευτική παράδοση που παραπέμπουν στον θρήνο μιας άλλης μάνας, της Παναγίας. Η φύση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο ποίημα, όπως και στο Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας του Ελύτη. Ο στίχος είναι ο παραδοσιακός δεκαπεντασύλλαβος, ο στίχος του δημοτικού τραγουδιού. Ο Ρίτσος

όμως έχει ήδη αρχίσει να γράφει και τα πρώτα ποιήματά του σε ελεύθερο στίχο.

Τα επόμενα χρόνια ο Ρίτσος συνεχίζει να γράφει, ενώ αναπτύσσει παράλληλα έντονη πολιτική δράση για την οποία εξορίζεται. Ένα από τα πιο γνωστά και αγαπητά έργα του είναι η Ρωμιοσύνη, που δημοσιεύτηκε το 1954. Εδώ ο ποιητής παρουσιάζει την τραυματική εμπειρία του πολέμου, συνδέοντάς την με την παράδοση του ελληνισμού, όπως έκαναν και οι άλλοι ποιητές της γενιάς του. Μόνο που αυτή η παράδοση δεν είναι η ιστορία ή τα κείμενα, αλλά η λαϊκή παράδοση. Σε αυτή την παράδοση χωρούν οι απλοί άνθρωποι του λαού πλάι στον Μεγαλέξανδρο, τον παππού, τους αντάρτες της Αντίστασης και τους Ακρίτες του Βυζαντίου. Ανάμεσά

τους η Κυρά των Αμπελιών, που αντιπροσωπεύει ταυτόχρονα την Παναγία, την απλή χωριατοπούλα ή και την Πατρίδα.

Και στα ποιήματα που θα ακολουθήσουν, ο Ρίτσος θα παραμείνει ένας πολιτικός ή κοινωνικός ποιητής, ο οποίος πάντα θα ελπίζει πως θα δημιουργηθεί ένας καλύτερος κόσμος. Στα χρόνια της στρατιωτικής δικτατορίας θα εξοριστεί και πάλι· καρπός αυτών των δύσκολων ημερών είναι τα Δεκαοχτώ λιανοτράγουδα της πικρής πατρίδας (1973).

Νικηφόρος Βρεττάκος

Φανερή είναι η επίδραση του Καρυωτάκη και στον Νικηφόρο Βρεττάκο (1911-1991). Ο ποιητής, γεννημένος κοντά στη Σπάρτη, εμφανίζεται το 1929 και μέχρι το 1937 μένει

πιστός στο κλίμα του «καρυωτακισμού». Με τις δύο όμως εκτενείς ποιητικές συνθέσεις του, την Επιστολή του Κύκνου (1937) και το Ταξίδι του Αρχάγγελου (1938), οι μελετητές διαπιστώνουν την αλλαγή στην ποιητική ατμόσφαιρα και τα εκφραστικά μέσα. Ο Βρεττάκος βαθμιαία ωριμάζοντας δημιουργεί μια ποίηση με λυρική διάθεση και αισιοδοξία που εμπνέεται από τη χριστιανική αγάπη (την ονόμασαν «νεοχριστιανική»). Η φύση και οι μνήμες της παιδικής του ηλικίας αποτελούν τα βασικά θέματα του ποιητικού του έργου, ενώ τα ανθρωπιστικά ιδεώδη και η ελπίδα το κάνουν να ξεχωρίζει από εκείνο των συγχρόνων του. Συλλογές του: Ο Ταΰγετος και η σιωπή (1949), Ο χρόνος και το ποτάμι (1957) κ.ά.

Γιώργος Σαραντάρης

Μια διαφορετική, ιδιότυπη και ιδιαίτερα σημαντική περίπτωση για τα ελληνικά γράμματα αποτελεί ο Γιώργος Σαραντάρης (1908-1941), ποιητής σπάνιας ευαισθησίας που έζησε αρκετά χρόνια στην Ιταλία και πέθανε από τις κακουχίες που υπέστη στον ελληνοϊταλικό πόλεμο, λίγο μετά την επιστροφή του στην Αθήνα. Ο Σαραντάρης είχε ευρεία μόρφωση και πολλοί μελετητές διακρίνουν στην ποίησή του γαλλικές και ιταλικές επιδράσεις ποιητών ή φιλοσόφων. Πέθανε μόλις 32 ετών χωρίς να προλάβει να ολοκληρώσει το έργο του.

Νίκος Γκάτσος

Στους υπερρεαλιστές Έλληνες θα συγκαταλεγεί στη συνέχεια ο Νίκος Γκάτσος (1915-1992), γνωστός

περισσότερο από την (μοναδική) ποιητική του σύνθεση Αμοργός (1943) που αποτελείται από επτά κείμενα διαφορετικά μεταξύ τους ως προς το θέμα και τη μορφή. Ο Γκάτσος είναι επηρεασμένος από τον Ισπανό ποιητή Γκαρθία Λόρκα (García Lorca), του οποίου το έργο μετέφρασε ο ίδιος. Ο Οδυσσέας Ελύτης, που μετέφρασε επίσης τον Λόρκα (στο περιοδικό Νέα Γράμματα), τον θεωρούσε ως τον σημαντικότερο ποιητή της σύγχρονης Ευρώπης. Σε αντιστοιχία με τον Ισπανό ποιητή, ο Γκάτσος συνδυάζει στην Αμοργό τον υπερρεαλισμό με παραδοσιακές μορφές του νεοελληνικού λόγου, όπως το δημοτικό τραγούδι. Ο Γκάτσος έγινε γνωστός στο ευρύ κοινό ως ένας από τους σημαντικότερους στιχουργούς.

B. Η πεζογραφία

Η εμπειρία του εκπατρισμού και της αιχμαλωσίας

Αρκετοί από τους συγγραφείς προέρχονται από την περιοχή της Μικράς Ασίας και έζησαν την τραυματική εμπειρία του εκπατρισμού. Έτσι μέσα στα κείμενά τους περνά άλλοτε φανερά, άλλοτε υπαινικτικά το οδυνηρό αυτό βίωμα. Πρόκειται για τους Φώτη Κόντογλου, Στρατή Δούκα, Ηλία Βενέζη και Στράτη Μυριβήλη. Μερικοί ιστορικοί της λογοτεχνίας μας ονόμασαν την ομάδα αυτή των συγγραφέων «Αιολική Σχολή», αφού και οι τέσσερις είχαν προσωπικές εμπειρίες από τον βίαιο ξεριζωμό του ελληνικού πληθυσμού της Μικράς Ασίας το 1922.

**Φ. Κόντογλου, «Ο Πελοπίδας...
Επαμεινώνδας... Δημοσθένης...
Αριστοτέλης...» (Οι Έλληνες
ζωγράφοι, εκδ. Μέλισσα)**

Φώτης Κόντογλου

Ο Φώτης Κόντογλου (1895-1962) από το Αϊβαλί της Μικράς Ασίας δίνει μέσα από τα αφηγήματά του τη ζωή των απλών ανθρώπων της πατρίδας του. Ο συγγραφέας, όπως γράφει ο Η. Tonnet, «ζει με τη φαντασία του μαζί με τους λαϊκούς ήρωες, για τους οποίους γίνεται

λόγος στους βίους των αγίων και που οι μορφές τους απεικονίζονται στους τοίχους των εκκλησιών». Στο έργο του Τ' Αϊβαλί, η πατρίδα μου, η νοσταλγική διάθεση είναι φανερή και συνδέεται άρρηκτα με τη βαθιά του πίστη στην ορθοδοξία και τη βυζαντινή παράδοση. Το ύφος του είναι απλό, λιτό, λαϊκό, γιατί ο συγγραφέας πίστευε ότι μόνο μέσα από την απλότητα στην αφήγηση επιτυγχάνεται η αυθεντικότητα. Έτσι οι ήρωές του, που θυμίζουν πρόσωπα από τους βίους αγίων και τα λαϊκά θρησκευτικά αναγνώσματα του 16ου αι., είναι άνθρωποι, απλοί, χωρίς μόρφωση, αθώοι. Η απλότητα, η αυθεντικότητα και η καλοσύνη των προσώπων αποτελούν χαρακτηριστικά στοιχεία και στο εικαστικό του έργο, αφού ο Κόντογλου διακρίθηκε ιδιαίτερα ως

ζωγράφος. Άσκησε μάλιστα μεγάλη επίδραση σε σημαντικούς ομοτέχνους του, όπως ο Γιάννης Τσαρούχης.

Το πιο σημαντικό έργο του είναι το μυθιστόρημα **Pedro Cazas (1922)**, στο οποίο περιγράφει τη ζωή των άγριων κουρσάρων της Δύσης. Το κείμενο πλαισιώνεται από ένα αφηγηματικό εύρημα-τέχνασμα. Σύμφωνα με αυτό ο συγγραφέας εμπνεύστηκε το έργο από κάποιο πορτογαλικό χειρόγραφο που ανακάλυψε τυχαία. Έτσι ο Κόντογλου δικαιολογεί την ενασχόλησή του με ένα θέμα που είναι ξένο στα δικά του βιώματα.

Στρατής Δούκας

Η απλότητα στο ύφος και η χρήση μιας γλώσσας που θυμίζει περισσότερο τον προφορικό λόγο

των λαϊκών ανθρώπων, χαρακτηρίζει και το έργο του Στρατή Δούκα (1895-1983), που γεννήθηκε στα Μοσχονήσια και ήταν και αυτός πρόσφυγας από το Αϊβαλί. Ο συγγραφέας έγινε γνωστός με την Ιστορία ενός αιχμαλώτου (1929). Σε αυτό το αφήγημα ο ήρωας περιγράφει την αιχμαλωσία του από τους Τούρκους και την προσπάθειά του να επιβιώσει μέσα σε άθλιες συνθήκες, έως τη στιγμή που θα καταφέρει να δραπέτεύσει και να σωθεί. Το κείμενο έχει όλα εκείνα τα στοιχεία που κάνουν άμεσο το βίωμα του αφηγητή. Η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο, τα λιγοστά επίθετα και εκφραστικά μέσα, οι ρεαλιστικές περιγραφές δίνουν τον χαρακτήρα της μαρτυρίας. Σημαντική επίσης είναι η συμβολή του προλόγου και της κατακλείδας στην επίτευξη της αμεσότητας. Ο

Δούκας παρουσιάζει τον εαυτό του ως εκείνον που απλώς καταγράφει όσα του αφηγήθηκε ο αιχμάλωτος ήρωας, Νικόλας Κοζάκογλου.

Θεόφιλος, «Το μάζεμα των ελαιών», 1933. Μυτιλήνη, Μουσείο Θεοφιλου (Ιστορία της τέχνης στην Ελλάδα, εκδ. Αδάμ)

Είναι φανερό ότι ο Δούκας έχει επηρεαστεί από το απλό ύφος του Μακρυγιάννη και των λαϊκών ζωγράφων, όπως ήταν ο Θεόφιλος. Δεν πρέπει βέβαια να μας διαφεύγει το γεγονός ότι ο ίδιος ο συγγραφέας,

όντας μορφωμένος, επεξεργάστηκε το ύφος το οποίο έγινε λαϊκότροπο και όχι γνήσια λαϊκό.

Στράτης Μυριβήλης

Μια από τις σημαντικότερες παρουσίες στον χώρο της πεζογραφίας αυτή την εποχή στάθηκε ο Στράτης Μυριβήλης (1892-1969), που ήταν ο μεγαλύτερος στην ηλικία από τους λογοτέχνες της Γενιάς του Τριάντα και είχε εμφανιστεί το 1915 με μια σειρά διηγημάτων. Ο συγγραφέας γεννήθηκε στη Μυτιλήνη και υπηρέτησε ως εθελοντής στους Βαλκανικούς πολέμους του 1912-13, στο Μακεδονικό Μέτωπο, στον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο και στη Μικρασιατική εκστρατεία του 1921-22. Το προσωπικό του ημερολόγιο από τις μέρες του στη Μακεδονία το 1917-18 αποτέλεσε τη βάση για τη

σύνθεση του μυθιστορήματος Η ζωή εν τάφω (πρωτοδημοσιεύτηκε στη Μυτιλήνη το 1924). Λίγα χρόνια αργότερα, το 1930, θα τη δημοσιεύσει, ξαναπλασμένη, στην Αθήνα. Το έργο είναι ένα ρεαλιστικό ντοκουμέντο για τη ζωή και τον θάνατο στα χαρακώματα. Ο τίτλος του είναι παρμένος από τα Εγκώμια της Παναγίας που ψάλλονται το βράδυ της Μεγάλης Παρασκευής, στην Ακολουθία του Επιταφίου. Ο συγγραφέας, προκειμένου να μεταφέρει το βίωμα του πολέμου και της φρίκης, πετυχαίνει τη μεγαλύτερη δυνατή αληθοφάνεια, καταφεύγοντας στο ακόλουθο τέχνασμα: Το έργο βασίζεται στα χειρόγραφα του λοχία Αντώνη Κωστούλα που βρήκε ο ίδιος μέσα σε ένα παλιό μπαούλο, όπως σημειώνει στον πρόλογο. Έτσι ο αναγνώστης πληροφορείται

51 / 127 - 128

από την αρχή ότι ο λοχίας είναι νεκρός.

Με αυτό τον τρόπο ο Μυριβήλης, όπως και άλλοι λογοτέχνες που χρησιμοποιούν τον ρεαλισμό, αποστασιοποιείται μεταδίδοντας με συνταρακτικό τρόπο τη ζωή των στρατιωτών στον πόλεμο και τον τρόμο του θανάτου. Μέσα σε αυτή την παράλογη και απάνθρωπη κατάσταση το άτομο χάνει την οντότητά του, δεν ξεχωρίζει από τη μάζα. Συχνά μάλιστα οι σκηνές που περιγράφει ο Μυριβήλης αγγίζουν τα όρια του νατουραλισμού, θυμίζοντας σε αρκετά σημεία τον τρόπο γραφής του Καρκαβίτσα. Ωστόσο σε αυτό το «περιβόλι του θανάτου», το μέτωπο, όπου οι άνθρωποι υποφέρουν, υπάρχει πάντα η σφοδρή επιθυμία για τη ζωή και τις ομορφιές της. Ο Μυριβήλης με το δικό του κείμενο-μαρτυρία

και αξιοποιώντας τον δημοτικισμό στο έπακρο, εντάσσεται στους αντιμιλιταριστές συγγραφείς της εποχής του και όπως συμβαίνει και στη Γαλλία και στη Γερμανία με εκείνους που γυρίζουν από το μέτωπο και είναι ειρηνιστές και αντιμιλιταριστές με πιο γνωστούς τους Ντορζελές (Roland Dorgelès), Μπαρμπύς (Henri Barbusse), Ντυαμέλ (Georges Duhamel) και Ρεμάρκ (E. M. Remarque).

Στη συνέχεια, ακολουθώντας τη βασική επιδίωξη της Γενιάς του Τριάντα, γράφει εκτός από διηγήματα και μυθιστορήματα. Το επόμενο έργο του, Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια (1933), είναι μυθιστόρημα. Σε αυτό γίνεται φανερή η νοσταλγική διάθεση για την πατρίδα του αλλά και εδώ το θέμα του είναι επηρεασμένο από την οδυνηρή εμπειρία του

πολέμου. Θα ακολουθήσει Η Παναγιά η γοργόνα (1949), έργο με το οποίο στρέφεται στο ιστορικό παρελθόν του ελληνισμού. Ο συγγραφέας πετυχαίνει, σε απλό και λαϊκό ύφος, να δώσει τις δυσκολίες μιας ομάδας προσφύγων που κατατρεγμένοι εγκαθίστανται σε ένα μικρό ψαροχώρι της Μυτιλήνης.

Ο Μυριβήλης ο οποίος το 1958 έγινε ακαδημαϊκός, ήταν άνθρωπος πραγματικά προικισμένος με βαθιά αίσθηση της γλώσσας και των λαϊκών της καταβολών και αξιοποίησε το βιωματικό υλικό του για τις ανάγκες της τέχνης του.

Ηλίας Βενέζης

Η οδυνηρή εμπειρία της αιχμαλωσίας αλλά και της οριστικής απώλειας της πατρίδας σημαδεύει και τον Ηλία Βενέζη (ψευδώνυμο του Ηλία

Μέλλου, 1904-1973) που γεννήθηκε και αυτός στο Αϊβαλί, όπως ο Κόντογλου. Στα δεκαοκτώ του χρόνια τον συνέλαβαν οι Τούρκοι και τον έστειλαν σε στρατόπεδο καταναγκαστικών έργων, στο εσωτερικό της χώρας, δίνοντας στον καθένα ένα νούμερο. Εκεί χιλιάδες από τους αιχμαλώτους πέθαναν από τις κακουχίες. Όσοι όμως έτυχε να επιβιώσουν, όπως ο νεαρός Βενέζης, στη συνέχεια, στην ανταλλαγή των πληθυσμών που ακολούθησε, τέθηκαν υπό την προστασία του Ερυθρού Σταυρού. Το νούμερο λοιπόν που τους είχε δοθεί, τελικά τους έσωσε.

Η Σμύρνη την ώρα της καταστροφής (30 Αυγούστου 1922). Ένωση Σμυρναίων (Ανθολογία Σοκόλη)

Αυτή η φοβερή περιπέτεια αποτέλεσε το υλικό του πολύ γνωστού αυτοβιογραφικού του μυθιστορήματος, Το νούμερο 31328 (1931). Εδώ ο συγγραφέας μεταφέρει την τραυματική εμπειρία της αιχμαλωσίας, τον φόβο του θανάτου, την αγωνία για το αύριο με έναν διαφορετικό

56 / 128 - 129

τρόπο από εκείνον του Δούκα. Εδώ τα λογοτεχνικά εκφραστικά μέσα αφθονούν και οι παρομοιώσεις είναι συχνά αρκετά επιτηδευμένες. Παρόλο που ο Βενέζης θαύμαζε τον Κόντογλου και τον Δούκα στην αναζήτηση του απλού και λιτού ύφους, ο ίδιος, όπως υποστηρίζουν οι μελετητές, δε φαίνεται να θέλει να δώσει με ωμό τρόπο όλα αυτά που έζησε. Έτσι προσπάθησε σε κάποιο βαθμό να αποστασιοποιηθεί, χρησιμοποιώντας συχνά εξεζητημένα λογοτεχνικά μέσα.

Στα έργα που έγραψε στη συνέχεια ο συγγραφέας έστρεψε την έμπνευσή του σε θέματα που περιγράφουν τη χαμένη πατρίδα και σε αναμνήσεις της παιδικής του ηλικίας. Ίσως αυτή η νοσταλγική διάθεση αποτελούσε έναν τρόπο φυγής από την πραγματικότητα που τον πλήγωνε.

Έτσι στο μυθιστόρημα *Γαλήνη* (1939) παρουσιάζεται το δράμα μιας ομάδας προσφύγων που προσπαθούν να εγκατασταθούν στον καινούργιο τόπο, αντιμετωπίζοντας την καχυποψία των κατοίκων της περιοχής. Μέσα σε αυτό το εχθρικό πλαίσιο ο τίτλος του έργου ηχεί ειρωνικά. Στην *Αιολική γη* (1943) αυτή η διάθεση για φυγή στο παρελθόν έγινε ακόμα πιο έντονη και έφτασε στα όρια της εξιδανίκευσής του.

Κοσμάς Πολίτης

Σημαντική ανανέωση στον νεοελληνικό αφηγηματικό λόγο έφερε η πεζογραφία του Κοσμά Πολίτη (ψευδώνυμο του Πάρι [Παρασκευά] Ταβελούδη, 1888-1974), που με τις νεοτεριστικές τάσεις του ξεχώρισε ανάμεσα στους συγγραφείς της Γενιάς του Τριάντα. Το πρώτο του μυθιστόρημα Το λεμονοδάσος (1930), που εμφανίστηκε όταν ήδη ο συγγραφέας είχε περάσει τα σαράντα, εντυπωσίασε με την ιδιοτυπία του, καθώς η φυσιολατρία συμπορεύεται με το ερωτικό στοιχείο και την ψυχογραφία των ηρώων. Ο Πολίτης καλλιέργησε κυρίως το αστικό μυθιστόρημα που γοήτευε ιδιαίτερα τους αναγνώστες του, γιατί ανακάλυπταν μια Ελλάδα που γνώριζαν καλά και δεν την συναντούσαν μέσα στα ελληνικά μυθιστορήματα...

Το αστικό μυθιστόρημα δραματίζεται στην κοινωνία της πόλης και αναφέρεται στα προβλήματα των κατοίκων της. Το καλλιέργησαν αρχικά ο Ξενόπουλος, ο Χρηστομάνος, ο Παρορίτης, ο Νιρβάνας. Τα θέματά του είναι ευρύτερα και πιο σύνθετα και αναφέρονται στην οικογένεια, την πολιτική, την κοινωνία αλλά και τις ιδεολογίες.

Στο επόμενο μυθιστόρημά του, Εκάτη (1933), ο Πολίτης περιγράφει την ανθρώπινη μοναξιά σε μια κοινωνία γεμάτη ανασφάλεια και ψεύδος. Αργότερα με την Ερωϊκά (1938) ο Πολίτης θα δώσει ένα χρονικό της εφηβικής ηλικίας που διαπνέεται από μια ονειρική και ποιητική ατμόσφαιρα. Στο μυθιστόρημα αυτό

ο ενήλικος αφηγητής ψάχνει να βρει τον κόσμο της εφηβείας του σε μια μικρή πόλη χωρίς όνομα, που μοιάζει με τη Σμύρνη, όπου ο Πολίτης είχε ζήσει σε όλη τη νεανική του ηλικία, και με την Πάτρα, όπου κατοικούσε εκείνη την εποχή.

Η υπόθεση της Eroica: Ένας ώριμος αφηγητής, ο Παρασκευάς, αφηγείται μέσα από το πρόσωπο του έφηβου Παρασκευά τα κατορθώματα μιας παρέας παιδιών σε μια παραθαλάσσια πόλη. Τα παιδιά ζουν τις μεγάλες στιγμές της ζωής τους και ανακαλύπτουν τον έρωτα αλλά και τον θάνατο (ο άνθρωπος δεν είναι αθάνατος, όπως αρχικά νόμιζαν).

Η Νόρα Αναγνωστάκη στη μελέτη της για τον Κοσμά Πολίτη αναφέρει ότι «η *Eroica* είναι η ηρωική συμφωνία της εφηβείας». Μέσα στη μαγεία του χώρου όπου στήνεται το έργο οι έφηβοι ζουν την ηλικία τους και στη μνήμη του αναγνώστη δε διασώζονται τα πρόσωπα αλλά η ατμόσφαιρα.

Αργότερα ο συγγραφέας, που στο μεταξύ στρατεύτηκε στην αριστερή παράταξη, ταυτίζεται με τον λαό καθώς περιγράφει τις αναμνήσεις του από τη γειτονιά του στην Πάτρα (Το γυρί, 1946) και ζωντανεύει μια γειτονιά της Σμύρνης μαζί με τις παιδικές του μνήμες (Στου Χατζηφράγκου, 1963).

Γιώργος Θεοτοκάς

Από τους πιο καλλιεργημένους συγγραφείς της Γενιάς του Τριάντα και συντάκτης, όπως είδαμε, του μανιφέστου της (Ελεύθερο πνεύμα, 1929) ήταν ο Γιώργος Θεοτοκάς (1905-1966), του οποίου το έργο χαρακτηρίζεται από το εκλεπτυσμένο ύφος και την καθαρότητα της διατύπωσης. Γόνος αστικής οικογένειας γεννήθηκε στην Πόλη, όπου τελείωσε το λύκειο και εγκαταστάθηκε οικογενειακώς στην Αθήνα, όπου σπούδασε νομικά. Στη συνέχεια ο Θεοτοκάς σταδιοδρόμησε στην Αθήνα ως συνεργάτης της εφημερίδας Το Βήμα και του περιοδικού Εποχές, ενώ έγινε διευθυντής του Εθνικού Θεάτρου και αργότερα πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου του Κρατικού Θεάτρου Βόρειας Ελλάδας.

Αμέσως μετά τη Μικρασιατική

Καταστροφή ο Γιώργος Θεοτοκάς οραματίστηκε την αναγέννηση του ελλαδικού κόσμου και πάνω απ' όλα της πνευματικής ζωής, παίρνοντας ο ίδιος ενεργό μέρος σε αυτό με τη συγγραφική του δραστηριότητα. Η ανανέωση που οραματίστηκε σήμαινε: ελληνισμός, ορθοδοξία και λαϊκές μορφές πολιτισμού, όπως τα δημοτικά τραγούδια, οι παραδόσεις, ο Μακρυγιάννης. Ο Θεοτοκάς, που είχε μελετήσει τις λογοτεχνικές κατακτήσεις της Ευρώπης, θεωρούσε ότι στο μυθιστόρημα πρέπει κυρίως να προβάλλονται ανάγλυφοι οι ανθρώπινοι χαρακτήρες. Ο ίδιος καλλιέργησε ποικίλα είδη λόγου, διακρίθηκε όμως κυρίως ως δοκιμιογράφος. Το αφηγηματικό του έργο αποτελείται από πέντε μυθιστορήματα και έναν τόμο διηγημάτων.

Ιδιαίτερη περίπτωση υπήρξε Η

Αργώ (1936), δίτομο έργο που αποτέλεσε μια «τοιχογραφία εποχής». Ο συγγραφέας εδώ μεταφέρει τις ανησυχίες και τις ιδεολογικές συγκρούσεις των νέων μιας φοιτητικής συντροφιάς με το συμβολικό όνομα του μυθικού καραβιού («Αργώ»). Η πλοκή δομείται πάνω στην ιστορία μιας αστικής οικογένειας, που αποτελεί το πλαίσιο, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται χαρακτηριστικοί κοινωνικοί τύποι της εποχής. Τον μύθο αφηγείται ένας παντογνώστης αφηγητής, ενώ η σύγχρονη ιστορία ενσωματώνεται στη δράση του μυθιστορήματος. Αντίθετα στο Δαιμόνιο (1938) αφηγητής είναι ο πρωταγωνιστής που εκθέτει απόψεις και περιστατικά που ο ίδιος βίωσε.

Στα σημαντικά κείμενα του Θεοτοκά ανήκει ο Λεωνής (1940), μυθιστόρημα στο οποίο παρουσιάζονται οι

ανησυχίες του εφήβου Λεωνή (που είναι προσωπείο του συγγραφέα) με φόντο μια ταραγμένη εποχή. Ο πόλεμος, καταλυτικό γεγονός στη ζωή του ήρωα, τον υποχρεώνει να αντιδράσει μέσω της τέχνης.

Μετά τον πόλεμο ο συγγραφέας ρίχτηκε με ζήλο στο θέατρο και συνέχισε το δοκιμιακό του έργο. Έγραψε πολλά θεατρικά έργα, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζουν Το παιχνίδι της τρέλας και της φρονιμάδας, Το γιοφύρι της Άρτας κ.ά. Από τα πιο γνωστά του δοκίμια είναι το Δοκίμιο για την Αμερική (1954) και το Ταξίδι στη Μέση Ανατολή και το Άγιον Όρος (1961).

Άγγελος Τερζάκης

Αρκετά κοντά στον στοχασμό του Γ. Θεοτοκά βρέθηκε και ένας άλλος λογοτέχνης αυτής της γενιάς, ο

Άγγελος Τερζάκης (1907-1979), αν και αρκετές φορές διαφώνησε μαζί του. Ο Τερζάκης καταγόταν από σημαντική οικογένεια του Ναυπλίου, όπου ο πατέρας του ήταν Δήμαρχος πριν εκλεγεί βουλευτής με το κόμμα των Φιλελευθέρων και η οικογένεια μετακομίσει στην Αθήνα. Από πολύ νωρίς θα αναμειχθεί στις συζητήσεις που γίνονταν για θέματα που απασχολούσαν τους λογοτέχνες της εποχής του και της γενιάς του. Από τα ιδρυτικά μέλη των λογοτεχνικών περιοδικών Η Πνοή και Ο Λόγος, ανήσυχος πνευματικά, στρέφεται από το διήγημα στο μυθιστόρημα και δημοσιεύει τους Δεσμώτες (1931) και την Παρακμή των Σκληρών (1932). Από τα πρώτα αυτά έργα διαφαίνονται τόσο οι θεματικές, όσο και οι υφολογικές επιλογές του Τερζάκη. Ο συγγραφέας

αποτυπώνει τη χρεωκοπία της αστικής οικογένειας και τον ευτελισμό των αξιών της. Παρόλο που το πλαίσιο της αφήγησης παραμένει στις γενικές του γραμμές ρεαλιστικό, ο συγγραφέας δείχνει να ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τον εσωτερικό κόσμο των ηρώων του, την ψυχογράφησή τους. Σε κάποια σημεία μάλιστα, χρησιμοποιώντας τον εσωτερικό μονόλογο, δίνει τη μετάβαση από τη μια ψυχική κατάσταση σε μια άλλη, σύμφωνα με τη ροή της συνείδησης. Πρόκειται για μια αφήγηση εσωτερική, συνειδησιακή που στρέφεται όχι σε πρόσωπα ή γεγονότα, αλλά στις εντυπώσεις που δημιουργούν στον άνθρωπο τα πράγματα και τα γεγονότα.

Στη Μενεξεδένια Πολιτεία (1936) που ακολουθεί και πάλι οι ήρωες και οι ηρωίδες αντιμετωπίζουν το

ίδιο υπαρξιακό αδιέξοδο. Και στα μεταπολεμικά του αστικά μυθιστορήματα *Δίχως Θεό* (1951) και *Μυστική ζωή* (1958) παραμένουν τα γνωστά μοτίβα της πεζογραφίας του Τερζάκη. Ο έρωτας παραμένει ανεκπλήρωτος, καταδικασμένος. Ακόμα δεδομένη είναι η αποτυχία του ανθρώπου που δε συμβιβάζεται και παραμένει μόνος για να συντριβεί τελικά σωματικά και ψυχικά. Για τον Τερζάκη τη μόνη διέξοδο στο τραγικό αδιέξοδο αποτελεί η αξιοπρεπής στάση. Ο συγγραφέας, επηρεασμένος από συγγραφείς όπως ο Ντοστογιέφσκυ, ο Τσέχωφ και ο Καμύ, επικρίθηκε συχνά από τους κριτικούς για την απαισιόδοξη στάση του απέναντι στη ζωή.

Ξεχωριστή θέση στο πεζογραφικό του έργο κατέχουν οι γυναικείες μορφές γιατί ο συγγραφέας, όπως

ομολογούσε, έτρεφε μια μεταφυσική λατρεία στη Γυναίκα. Οι ηρωίδες διαδραματίζουν έναν καίριο ρόλο στη ζωή των ηρώων-ανδρών. Μια τέτοια συνταρακτική παρουσία αποτελεί η Ιζαμπώ για τον Νικηφόρο Σγουρό στο ιστορικό μυθιστόρημα Πριγκηπέσσα Ιζαμπώ (1945).

Η υπόθεση του μυθιστορηματος Πριγκηπέσσα Ιζαμπώ: Η Ιζαμπώ, πριγκίπισσα της Αχαΐας, είναι κόρη του Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου. Σε ηλικία δώδεκα ετών την αρραβώνιασαν με τον Φίλιππο ντ' Ανζού. Μετά το θάνατο του συζύγου και του πατέρα της εκείνη επιστρέφει στην Αχαΐα και αναλαμβάνει την εξουσία. Παράλληλα δίνεται η ιστορία του Νικηφόρου Σγουρού, Ευγενικόπουλου από

το Ανάπλι (Ναύπλιο). Ενώ οργανώνει τον ξεσηκωμό των Ελλήνων του Μωριά κατά των Φράγκων, συναντιέται με την Ιζαμπώ που έχει ξαναπαντρευτεί τον Φλωρέντιο ντ' Αινώ. Στη διάρκεια της κατάληψης της Καλαμάτας από τους Έλληνες η πριγκίπισσα έχει την ευκαιρία να γνωριστεί καλύτερα με τον νέο και να τον ερωτευτεί. Τελικά όμως δε βρίσκει το θάρρος να τον ακολουθήσει, όταν εκείνος της το προτείνει.

Μέσα σε αυτό το έργο, που μεταφράστηκε σε πολλές ξένες γλώσσες, ο Τερζάκης στρέφεται στο ιστορικό παρελθόν του ελληνισμού, την εποχή της Φραγκοκρατίας, και τη βλέπει από μια σκοπιά διαφορετική από εκείνη του Χρονικού του

Μορέως. Στο πρόσωπο του νεαρού Νικηφόρου διακρίνεται η δύναμη των Ελλήνων που αγωνίζονται για την απελευθέρωσή τους, ενώ η Ιζαμπώ αντιπροσωπεύει τους Φράγκους που εξασθενούν. Και σε αυτό το κείμενο παραμένει η απαισιόδοξη στάση του Τερζάκη για τον έρωτα και τις ανθρώπινες σχέσεις. Η ισχυρή έλξη των δύο εξαιρετικών ατόμων τελικά θα μείνει ανολοκλήρωτη.

Ο Τερζάκης ασχολήθηκε με ιδιαίτερη επιτυχία και με το θέατρο αντλώντας τα θέματά του από την αγαπημένη του ιστορική εποχή, το Βυζάντιο. Σε αυτά ανήκουν ο Αυτοκράτωρ Μιχαήλ (1936), Ο Σταυρός και το Σπαθί (1939), Θεοφανώ (1956). Παράλληλα ο συγγραφέας έγραφε και θεατρική κριτική. Σε γενικές γραμμές ο Τερζάκης στάθηκε

ένα πνεύμα ανεξάρτητο, με βαθύ φιλοσοφικό στοχασμό, ένας ελεύθερος πνευματικός άνθρωπος. Εξέφραζε τις απόψεις του δημόσια και σε δύσκολες εποχές, κρατώντας για 30 ολόκληρα χρόνια τη στήλη με τον τίτλο «Το πνεύμα και οι άνθρωποι» της εφημερίδας Το Βήμα.

**Διακρίνονται από αριστερά όρθιοι
οι: Στ. Ξεφλούδας, Γ. Θεοτοκάς,
Ά. Τερζάκης και καθιστοί: Μ. Στασι-
νόπουλος, Άλκης Θρύλος (Ελ. Ου-
ράνη), Π. Χάρης, Ηλ. Βενέζης, Γ.
Χατζίνης, Κ. Ουράνης και Τ. Αθα-
νασιάδης (Αθήνα, ΕΛΙΑ, Ιστορία
του Ελληνικού Έθνους)**

Θράσος Καστανάκης

Από την Πόλη προέρχεται ο Θράσος Καστανάκης (1901-1967) που έζησε πολλά χρόνια στη Γαλλία. Στο Παρίσι γνωρίστηκε με τον Ψυχάρη και χρημάτισε λέκτορας στο Νεοελληνικό Ινστιτούτο της Σορβόνης. Εμφανίστηκε ως συγγραφέας με το μυθιστόρημα *Οι Πρίγκηπες* (1924) που αναφέρεται ως το πρώτο μυθιστόρημα της μεταπολεμικής γενιάς. Οι ήρωές του, που κινούνται σε ένα ευρύτερα κοσμοπολιτικό περιβάλλον, θυμίζουν πρόσωπα άλλων ευρωπαϊκών μυθιστορημάτων. Ο συγγραφέας ενδιαφερόταν ιδιαίτερα για την περιγραφή του εσωτερικού κόσμου των ηρώων του, δηλαδή την ψυχογράφησή τους. Αυτό το στοιχείο αποτελούσε χαρακτηριστικό του ευρωπαϊκού μυθιστορήματος εκείνης της εποχής.

Ο Καστανάκης υπήρξε πολυγραφότατος και είχε έντονη παρουσία στα ελληνικά γράμματα, παρόλο που ζούσε στο εξωτερικό. Έγραψε πέντε μυθιστορήματα και αρκετές συλλογές διηγημάτων ασκώντας σημαντική επίδραση σε αρκετούς από τους συγγραφείς της Γενιάς του Τριάντα, όπως έγραψε ο Τερζάκης σε άρθρο του στο Βήμα (1967): «ο Θράσος Καστανάκης εξέφρασε εδώ σ' εμάς για μια στιγμή –στιγμή μόνον, αλλά κρισιμότατη– τη συνείδηση της πεζογραφίας».

Μ. Καραγάτσης

Ο Μ. Καραγάτσης (ψευδώνυμο του Δημήτρη Ροδόπουλου, 1908-1960), γεννημένος «παραμυθάς», με πλούσια μυθοπλαστική φαντασία και πληθωρικό συγγραφικό δυναμισμό, γεννήθηκε στην Αθήνα, σπούδασε

νομικά και εργάστηκε ως δημοσιογράφος. Ο Καραγάτσης υπήρξε πολυγραφότατος. Πεθαίνοντας σε ηλικία 52 ετών, άφησε περισσότερα από είκοσι βιβλία. Η εμφάνιση του συγγραφέα γίνεται το 1927 με το διήγημα Η κυρία Νίτσα, το οποίο βραβεύτηκε σε διαγωνισμό της Νέας Εστίας. Πρώτη ωστόσο μεγάλη σύνθεσή του ήταν η νουβέλα Ο συνταγματάρχης Λιάπκιν (1933), έργο που θα πάρει οριστική μορφή το 1935.

Τόσο ο Λιάπκιν, όσο και η ηρωίδα του επόμενου μυθιστορήματος (Η Μεγάλη Χίμαιρα, 1938), η Μαρίνα Ρείζη, Γαλλίδα από τη Ρουέν, που γοητεύτηκε από το όραμα της αρχαίας Ελλάδας και παντρεύτηκε Έλληνα ναυτικό, δεν καταφέρνουν να εγκλιματιστούν στην καθαρότητα του ελληνικού φωτός και τελικά

συντρίβονται. Η προσπάθειά τους να ενταχθούν στον ελληνικό χώρο σκιαγραφείται μυθοπλαστικά από τη φαντασία του συγγραφέα και καθιστούν τους ήρωες τραγικά πρόσωπα, ενώ παράλληλα ο αναγνώστης προβληματίζεται για την ταυτότητα της ελληνικής κοινωνίας του Μεσοπολέμου. Ο συγγραφέας βρίσκει ευκαιρία να ασκήσει κριτική στα ήθη και τις υπάρχουσες προλήψεις και στο τρίτο του μυθιστόρημα, τον Γιούγκερμαν (1938).

Τα τρία αυτά μυθιστορήματα του Καραγάτση αποτέλεσαν μια τριλογία που έλαβε τον τίτλο Εγκληματισμός κάτω από το Φοίβο και καθιέρωσαν τον συγγραφέα, ο οποίος μέσα από την παραστατικότητα της περιγραφής αναδεικνύει το μοραλιστικό-ηθικό στοιχείο, που είναι και ο βαθύτερος πυρήνας του έργου

του. Η κριτική ωστόσο της εποχής τόνιζε κυρίως την ερωτική δραστηριότητα των ηρώων του Καραγάτση, επικρίνοντας το σαρκαστικό ύφος του συγγραφέα και τους προβληματισμούς του πάνω σε κοινωνικά και άλλα θέματα, οι οποίοι αναπτύσσονται με τα επιχειρήματα των ηρώων του.

Μετά τον πόλεμο ο Καραγάτσης έδωσε μια νέα τριλογία που έχει τα χαρακτηριστικά του «μυθιστορήματος-ποταμού» (roman fleuve), το οποίο θα έδινε μια πλατιά εικόνα της κοινωνίας παρακολουθώντας τη ζωή συγκεκριμένων ηρώων, παρά του ιστορικού μυθιστορήματος, που ο ίδιος φιλοδοξούσε να δώσει. Η σειρά αυτή είχε γενικό τίτλο Ο κόσμος που πεθαίνει και περιστρέφεται γύρω από την κεντρική μορφή του Μίχαλου Ρούση, κοτζάμπαση

του Καστρόπυργου. Στα τρία μυθιστορήματα της σειράς (Ο Κοτζάμπασης του Καστρόπυργου, Αίμα χαμένο και κερδισμένο, Τα στερνά του Μίχαλου) παρουσιάζονται χαρακτηριστικές μορφές της ελληνικής πραγματικότητας κατά την περίοδο της Επανάστασης.

Στο μεταξύ ο συγγραφέας έδωσε την τελευταία δεκαετία της ζωής του μυθιστορήματα που διαβάστηκαν και αγαπήθηκαν ιδιαίτερα, όπως το Ο μεγάλος ύπνος (1946), που περιέχει πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία, το Άμρι α Μούγκου (1954), γραμμένο με φόντο την αφρικάνικη ζούγκλα, το Σέργιος και Βάκχος (1959), έργο ευρηματικό που σατιρίζει την ελληνική κοινωνική πραγματικότητα ανά τους αιώνες και κυρίως το Ο κίτρινος φάκελος (1956), έργο πρωτοποριακό για την εποχή του

με αφηγηματικούς πειραματισμούς. Πρώτιστα μυθιστοριογράφος ο Μ. Καραγάτσης έδωσε έξι τόμους διηγημάτων, πολλά από τα οποία εντάχθηκαν ως αυτοτελή μέσα στα μυθιστορήματά του και μέσα στα οποία εμπλέκεται έντεχνα το αυτοβιογραφικό στοιχείο ως ανάγκη του συγγραφέα να διαφεύγει μέσα στους ήρωες που ο ίδιος πλάθει. Στις συλλογές διηγημάτων του, όπως Το μεγάλο συναξάρι (1951), Το νερό της βροχής (1950), ο συγγραφέας στρέφεται με ιδιαίτερη συμπάθεια στους ανθρώπους του κοινωνικού περιθωρίου, ενώ άλλες φορές περιγράφει τον θεσσαλικό κάμπο και την ψυχολογία των ανθρώπων του. Η γραφή του ξεχωρίζει για τον ρεαλισμό της και φτάνει ως την ειρωνεία και την καυστική σάτιρα.

Θανάσης Πετσάλης-Διομήδης

Ο Θανάσης Πετσάλης-Διομήδης (1904-1998), από τους πολυγραφότατους συγγραφείς της γενιάς αυτής, γόνος παλιάς αθηναϊκής οικογένειας, νομικός και ακαδημαϊκός, ασχολήθηκε στην αρχή με το αστικό μυθιστόρημα γράφοντας τη Μαρία Πάρνη (1933). Σε αυτό περιγράφει την άνοδο και την πτώση μιας μεγαλοαστικής οικογένειας. Σύντομα όμως ο συγγραφέας στρέφεται στο ιστορικό παρελθόν του ελληνισμού και καλλιεργεί το ιστορικό μυθιστόρημα, όπου τα γεγονότα, οι χαρακτήρες και η εξέλιξη τοποθετούνται σε ένα συγκεκριμένο ιστορικό πλαίσιο και όπου τα κύρια πρόσωπα είναι συνήθως πλαστά, ενώ οι ιστορικές μορφές παίζουν μικρότερο ρόλο. Σε αυτό το πλαίσιο γράφει το δίτομο έργο Μαυρόλυκοι

(1947-1948), στο οποίο δίνει την ιστορία μιας ελληνικής οικογένειας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας.

Παντελής Πρεβελάκης

Ο χώρος του ιστορικού μυθιστορήματος απασχόλησε ιδιαίτερα και τον Παντελή Πρεβελάκη (1909-1986). Στο πρώτο του έργο, Το χρονικό μιας πολιτείας (1938), γράφει σε ύφος απλό, που θυμίζει τον Κόντογλου, ένα αφήγημα για την πατρίδα του, το Ρέθυμνο. Η Κρήτη και ο λαός της θα αποτελέσουν την πηγή της έμπνευσης του συγγραφέα και στα επόμενα έργα του. Στην Παντέρμη Κρήτη (1945) και στο μυθιστόρημα Ο Κρητικός (1948-50) το κέντρο της δημιουργίας του δεν είναι το άτομο αλλά το σύνολο που αγωνίζεται για την εθνική του ελευθερία. Στις σελίδες των βιβλίων του

Πρεβελάκη η ιστορία πλέκεται αρμονικά με τη μυθοπλασία· έτσι ο Ελευθέριος Βενιζέλος συνυπάρχει με τη θεια-Ρουσάκη. Όλα τα γεγονότα των κρίσιμων δεκατιών 1900-1920 πλαισιώνουν την αφήγηση του Κρητικού. Παράλληλα ο λαϊκός πολιτισμός της Κρήτης διατρέχει το κείμενο και ίσως αυτή η επιλογή συνδέεται με την ιδιαίτερη αγάπη που έτρεφε ο συγγραφέας για τους λαϊκούς (ναΐφ) καλλιτέχνες. Εξάλλου ο Πρεβελάκης χρημάτισε καθηγητής της Ιστορίας της τέχνης στη Σχολή Καλών Τεχνών και ασχολήθηκε ιδιαίτερα στις μελέτες του με τη βυζαντινή αγιογραφία.

Γιάννης Μπεράτης

Πολλοί από τους λογοτέχνες της Γενιάς του Τριάντα πολέμησαν στον ελληνοϊταλικό πόλεμο. Ανάμεσά

τους ο Ελύτης, ο Τερζάκης, ο Σαραντάρης. Σε αυτούς ανήκει και ο Γιάννης Μπεράτης (1904-1968). Το πιο σημαντικό του κείμενο είναι το Πλατύ ποτάμι (1946) στο οποίο ο συγγραφέας ταυτίζεται με τον αφηγητή και δίνει με εξαιρετικά άμεσο τρόπο τις αναμνήσεις του από το αλβανικό μέτωπο. Στο κείμενο παρελαύνουν οι συμπολεμιστές του, απλοί, καθημερινοί άνθρωποι για τους οποίους ο συγγραφέας εκδηλώνει τον θαυμασμό του.

Μέλπω Αξιώτη

Η Μέλπω Αξιώτη (1906-1973) με το πρώτο της μυθιστόρημα (Δύσκολες νύχτες, 1938) έδειξε αμέσως τα αφηγηματικά προσόντα της με την πρωτοτυπία και την τολμηρότητα στην τεχνική της γραφής ανατρέποντας τα δεδομένα της παραδοσιακής

αφήγησης. Το έργο της αυτό αιφνι-
δίασε το αναγνωστικό κοινό όχι μό-
νο με τη γλώσσα που αναπλάθει
λογοτεχνικά τη μυκονιάτικη διάλε-
κτο, αλλά και με την αφήγηση που
παράγει ένα μέρος του εφηβικού
παρελθόντος της συγγραφέως. Η
Αξιώτη, που μέχρι το 1930 έζησε
στη Μύκονο και δέχτηκε την επί-
δραση της αριστερής ιδεολογίας,
έγραψε επίσης το πεζογράφημα
Θέλετε να χορέψομε, Μαρία; (1940)
και την ποιητική σύνθεση Σύμπτω-
ση (1939). Ασχολήθηκε επίσης με το
«χρονικό», που αναπαριστά ρεαλι-
στικότερα την πραγματικότητα.
Προς το τέλος της ζωής της έγραψε
τα πεζογραφήματα Το σπίτι μου
(1965) και Κάδμω (1972), τα οποία
ανακαλούν τον κόσμο που χάθηκε
και γίνονται ένα «ρέκβιεμ» ή μια
«θρηνωδία θανάτου».

Τάσος Αθανασιάδης

Ο Τάσος Αθανασιάδης (1913-2006) ήταν ο νεότερος εκπρόσωπος της Γενιάς του Τριάντα. Ο συγγραφέας καταγόταν από τη Μικρασία και εγκαταστάθηκε μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή στην Ελλάδα, όπου σπούδασε νομικά. Στη λογοτεχνία εμφανίστηκε με έναν τόμο διηγημάτων (Θαλασσινοί προσκυνητές, 1943). Το πρώτο του μυθιστόρημα, Οι Πανθέοι (1948-1961), μόνο με τον ογκώδη Γιούγκερμαν του Μ. Καραγάτση θα μπορούσε να συγκριθεί. Εδώ ο Αθανασιάδης κατά το πρότυπο του Προυστ (Marcel Proust), του Ζυλ Ρομαίν (Jules Romain) και του Μαρτέν ντυ Γκαρ (Martin du Gare) παρουσιάζει τις περιπέτειες μιας αστικής οικογένειας από το 1897 ως το 1940 με στόχο να δώσει έναν συνθετικό πίνακα

της ελληνικής κοινωνίας τα πρώτα σαράντα χρόνια του αιώνα. Επόμενες μυθιστορηματικές συνθέσεις του είναι Η αίθουσα του θρόνου (1969), Οι φρουροί της Αχαΐας (1975), Τα παιδιά της Νιόβης (1988). Τα έργα αυτά ακολουθούν την παράδοση του κλασικού ρεαλιστικού μυθιστορήματος και προβάλλουν ήρωες που συγκλονίζονται από βίαια πάθη ή κρύβουν ένοχα μυστικά. Ο Αθανασιάδης ξεχώρισε και στον χώρο της μυθιστορηματικής βιογραφίας με τα βιβλία του για τον Καποδίστρια (Ταξίδι στη μοναξιά, 1944), τον Ντοστογιέφσκυ (Από το κάτεργο στο πάθος, 1955), τον Ιουλιανό τον Παραβάτη (1978) κ.ά.

Στο σημείο αυτό θα γίνει μικρή αναφορά σε τρεις λογοτέχνες γεννημένους μετά το 1900 που κράτησαν σημαντική θέση στη νεοελληνική

κριτική. Πρόκειται για τον Πέτρο Χάρη (1902-2000), ο οποίος εμφανίστηκε με διηγήματα στο περιοδικό Νουμάς και επί σαράντα χρόνια παρακολουθούσε και έκρινε την ελληνική λογοτεχνική παραγωγή. Από το 1933 ανέλαβε τη διεύθυνση του περιοδικού Νέα Εστία. Ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος (1901-1998), πεζογράφος, δοκιμιογράφος και κριτικός, είναι γνωστός κυρίως από τις κριτικές του μελέτες (Τα πρόσωπα και τα κείμενα, 1943-1955, τόμοι 6). Τέλος ο Αιμίλιος Χουρμούζιος (1904-1973), αρχισυντάκτης της εφημερίδας Η Καθημερινή, έδωσε πάμπολλα κριτικά κείμενα και μελέτες.

Γιάννης Σκαρίμπας

Ένας ιδιότυπος λογοτέχνης που κρατήθηκε μακριά από τους λογοτεχνικούς κύκλους της εποχής, ήταν ο Χαλκιδαίος Γιάννης Σκαρίμπας (1897-1984), του οποίου η πρόζα αποτελεί ακροβατικό και συχνά συναρπαστικό συνδυασμό του απίθανου, του γοητευτικού και της παραδοξολογίας. Από τα έργα του ξεχωρίζουν τα διηγήματα Καημοί στο Γρυπωνήσι (1930), το μυθιστόρημα Θείο τραγί (1933) και τα δύο επόμενα, Ο Μαριάμπας (1935) και Το σόλο του Φίγκαρο (1938), όπου η επαναστατική γλώσσα φτάνει μέχρι και την παραμόρφωση της σύνταξης.

Στέλιος Ξεφλούδας

Μέσα στο πλαίσιο της Γενιάς του Τριάντα που εξετάζουμε, στη Θεσσαλονίκη, η οποία ενσωματώθηκε στο ελληνικό κράτος μόλις το 1912, ζει και εργάζεται μια ομάδα συγγραφέων που από πολλούς ιστορικούς της λογοτεχνίας ονομάστηκε «λογοτεχνική συντροφιά» ή «Σχολή της Θεσσαλονίκης». Ανάμεσα στους συγγραφείς της ομάδας αυτής ξεχωρίζει ο Στέλιος Ξεφλούδας (1901-1984), φιλόλογος και ιδρυτής του περιοδικού Μακεδονικές ημέρες, ο οποίος θεωρήθηκε ο εισηγητής του εσωτερικού μονολόγου στην Ελλάδα. Με την τεχνική αυτή ο συγγραφέας εκφράζει τον εσωτερικό του κόσμο και τις διάφορες καταστάσεις που ο ίδιος εσωτερικά βιώνει. Στη λογοτεχνία εμφανίστηκε το 1930 με το βιβλίο Τα τετράδια του Παύλου Φωτεινού, έργο

που έφερε σε αμηχανία τους κριτικούς της εποχής ως «ημερολόγιο των ψυχικών μεταπτώσεων του συγγραφέα». Ο συγγραφέας χρησιμοποίησε την αφηγηματική μέθοδο της «συνειδησιακής ροής» (ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε από Άγγλους κριτικούς για να χαρακτηρίσει την τεχνική που απεικονίζει τις σκέψεις που ρέουν χωρίς φανερό λογικό ειρμό, όπως στο έργο του Προυστ, του Τζόις ή του Φόκνερ (W. Faulkner). Με το βιβλίο του Άνθρωποι του μύθου (1946) ο Ξεφλούδας αργότερα θα στραφεί σε κοινωνικούς και άλλους προβληματισμούς. Ο συγγραφέας, πολυγραφότατος, έδωσε 15 πεζογραφήματα, ένα βιβλίο για το σύγχρονο μυθιστόρημα και πλήθος άρθρων και μελετημάτων.

Αλκιβιάδης Γιαννόπουλος

Από τον ίδιο κύκλο των Μακεδονικών ημερών προέρχεται και ο Αλκιβιάδης Γιαννόπουλος (1895-1981) που με τα διηγήματά του αναδείχτηκε πρωτοποριακός πεζογράφος της εποχής. Έγραψε τη συλλογή έντεκα διηγημάτων με τίτλο Κεφάλια στη σειρά (1934). Ακολούθησαν άλλες τρεις συλλογές και το μοναδικό του μυθιστόρημα, Η σαλαμάνδρα (1959), επιστολικού χαρακτήρα.

Γιώργος Δέλιος

Ο Γιώργος Δέλιος (1897-1980) ανήκει επίσης στους πρωτοποριακούς πεζογράφους της εποχής και στο έργο του μεταφέρει τεχνικές του ευρωπαϊκού μοντερνισμού. Τα τέσσερα μυθιστορήματα και τα διηγήματά του έχουν φανερή την ξένη επίδραση της Βιρτζίνια Γουλφ

(1882-1941) και της Κάθριν Μάνσφιλντ (Catherine Mansfield) που χρησιμοποίησαν στα πεζά τους μια πολύ προχωρημένη τεχνική με ποιητικά ευρήματα, όπως την ανάπλαση εικόνων περιορίζοντας τον χρόνο της δράσης.

Νίκος-Γαβριήλ Πεντζίκης

Μια ξεχωριστή περίπτωση είναι εκείνη του Νίκου-Γαβριήλ Πεντζίκη (1908-1992), ο οποίος στο έργο του ειρωνεύτηκε τον ορθολογισμό της Δύσης και παράλληλα ύμνησε το Βυζάντιο και την Ορθοδοξία. Η πρώτη του εμφάνιση έγινε με το αφηγηματικό έργο Ανδρέας Δημακούδης (1935, όπου υπέγραφε με το ψευδώνυμο Σταυράκιος Κοσμάς). Ακολούθησαν τα έργα Ο πεθαμένος και η Ανάσταση (1944) με έντονο τον εσωτερικό μονόλογο και Το

μυθιστόρημα της Κυρίας Έρσης (1966), με το οποίο ο συγγραφέας αναδείχτηκε ως ο σημαντικότερος εκπρόσωπος της νεοτεριστικής πεζογραφίας στον τόπο μας ενώνοντας το λαϊκό με το λόγιο στοιχείο, τον μύθο με την πραγματικότητα και το ημερολόγιο με το απομνημόνευμα.

Ο Πεντζίκης, που μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη (αδελφή του ήταν η γνωστή ποιήτρια Ζωή Καρέλλη), σπούδασε φαρμακευτική στο Στρασβούργο και εκτός από τη λογοτεχνία επιδόθηκε με επιτυχία και στη ζωγραφική.

Ν. Γ. Πεντζίκης, «Άποψη Θεσσαλονίκης», 1960 (Ιστορία της τέχνης στην Ελλάδα, εκδ. Αδάμ)

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

✓ Οι λογοτέχνες της Γενιάς του Τριάντα ανανεώνουν τόσο την ποίηση όσο και την πεζογραφία. Το ελληνικό ιστορικό παρελθόν και το βίωμα της Μικρασιατικής Καταστροφής αποτελούν πηγές της έμπνευσής τους. Οι ποιητές επηρεάζονται από τις αρχές των μεγάλων ρευμάτων του υπερρεαλισμού, του συμβολισμού και του μοντερνισμού των πρώτων δεκαετιών του αιώνα και ανανεώνουν την ελληνική ποίηση.

✓ Βασικά χαρακτηριστικά της ανανέωσης στην ποίηση είναι ο ελεύθερος στίχος, η χρήση του λεξιλογίου της καθημερινής ομιλίας, η κατάργηση της λογικής

αλληλουχίας και του μέτρου και η εγκατάλειψη της ομοιοκαταληξίας.

- ✓ **Οι πεζογράφοι με τη σειρά τους εγκαταλείπουν το διήγημα και επιδίδονται στην καλλιέργεια του αστικού και του ιστορικού μυθιστορήματος, παρακολουθώντας την εξέλιξη του ευρωπαϊκού μυθιστορήματος.**

Ασκήσεις - θέματα για συζήτηση

1. Ο υπερρεαλισμός πλάθει έναν κόσμο πέρα από τον πραγματικό, βασισμένο στη φαντασία και στο όνειρο. Να εντοπίσετε τέτοια στοιχεία στους πίνακες του Μ. Ερνστ και του Ν. Εγγονόπουλου που υπάρχουν στο βιβλίο σας.

2. Να διαβάσετε το εφηβικό μυθιστόρημα του Γιώργου Θεοτοκά Λεωνής που αναφέρεται στα παιδικά βιώματα του συγγραφέα λίγο πριν ξεσπάσει ο πόλεμος και να χαρακτηρίσετε τους ήρωές του. Στη συνέχεια να χαρακτηρίσετε τους ήρωες του επίσης εφηβικού μυθιστορηματος του Άγγελου Τερζάκη Ταξίδι με τον Έσπερο. Ποιες διαφορές βρίσκετε στους μυθιστορηματικούς ήρωες των δύο συγγραφέων;

Βιβλιογραφία

1. Αναγνωστάκης, Ν. (1995). Διαδρομή. Δοκίμια κριτικής. Αθήνα: Νεφέλη.
2. Αργυρίου, Αλεξ. (1995). Διαδοχικές αναγνώσεις Ελλήνων υπερρεαλιστών. Αθήνα: Γνώση.
3. Βαγενάς, Ν. (1979). Ο ποιητής και ο χορευτής. Μια εξέταση της ποιητικής και της ποίησης του Σεφέρη. Αθήνα: Κέδρος.
4. Βαγενάς, Ν. (1994). Η ειρωνική γλώσσα. Αθήνα: Στιγμή.
5. Βαγενάς, Ν., Καγιαλής, Τ. & Πιερής, Μ., (1997). Μοντερνισμός και ελληνικότητα. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.

6. **Γιατρομανωλάκης, Γ. (1983). Ανδρέας Εμπειρικός, ο ποιητής του έρωτα και του νόστου. Αθήνα: Κέδρος.**
7. **Δασκαλόπουλος, Δ. (1979). Εργογραφία Σεφέρη. Αθήνα: Ε.Λ.Ι.Α.**
8. **Δασκαλόπουλος, Δ. (επιμ.) (1979). Εισαγωγή στην ποίηση του Σεφέρη. Επιλογή κριτικών κειμένων. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης.**
9. **Δημάδης, Κ. Α. (1991). Δικτατορία, Πόλεμος, Πεζογραφία 1936-1944. Αθήνα: Γνώση.**
10. **Δήμου, Ν. (1993). «Η μαγεία του Οδυσσέα Ελύτη», Τα πρόσωπα της ποίησης. Αθήνα: Νεφέλη.**

11. Εγγονόπουλος, Ν. (1996). Ωραίος σαν Έλληνας. Εννέα μελέτες. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλιανδρή-Χορν.
12. Λιγνάδης, Τ. (1977). Το Άξιόν εστι του Ελύτη. Αθήνα.
13. Πετρόπουλος, Ηλ. (1974). Ελύτης, Μόραλης, Τσαρούχης. Αθήνα: Πλειάς.
14. [Συλλογικό] (2000). Γιώργος Σεφέρης. Εκατό χρόνια από τη γέννησή του. Αθήνα: Ερμής.
15. Τζιόβας, Δ. (1989). Οι μεταμορφώσεις του εθνισμού και το ιδεολόγημα της ελληνικότητας στο μεσοπόλεμο. Αθήνα: Οδυσσέας.

16. Tonnet, H. (2001). Ιστορία του ελληνικού μυθιστορήματος. Μετάφραση Μ. Καραμάνου. Αθήνα: Πατάκης.
17. Τσάτσου, Ιω. (1973). Ο αδελφός μου Γιώργος Σεφέρης. Αθήνα, Εστία.
18. Φράιερ, Κ. (1978). Άξιόν εστι το τίμημα, Εισαγωγή στην ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη. Αθήνα: Κέδρος.
19. Vitti, M. (1979). Η γενιά του τριάντα. Ιδεολογία και Μορφή. Αθήνα: Ερμής.

**20. Άγγελος Σικελιανός, Ανδρέας
Εμπειρικός (2001). Αφιέρωμα
του περιοδικού Φιλολογική της
Πανελληνίας Ένωσης Φιλολό-
γων, 76.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ:

7. Η Γενιά του Τριάντα	5
-------------------------------------	----------

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.